

Таблиця 9

Прогноз обсягів виробництва залізорудного концентрату ВАТ «ІнГЗК» на 5-річний період

Підприємство	2008(факт)	Прогнозні значення, тис.т				
	Обсяг, тис.т	1-й	2-й	3-й	4-й	5-й
ВАТ «ІнГЗК»	12973,6	13165,82	14253,64	15004,68	15227,4	15702,31

Як видно із табл. 9, обсяги виробництва концентрату зростуть на 1,0148%. Базовою стратегією ВАТ «ІнГЗК» є стратегія зростання, яка полягає у розширенні ринку збуту. Стратегічна перспектива технічних перетворень та зміни у ринковій кон'юнктурі повинні визначити структуру і зміст цінової політики, оскільки безпосередньо пов'язувала підвищення якості концентрату з ціною в реалізації конкурентних переваг на ринку порівняно з іншими підприємствами гірничодобувної галузі. Оновлення технології та обладнання забезпечує зниження виробничих витрат і собівартості продукції.

Тому програма дій в залежності від зміни зовнішнього середовища, внутрішніх факторів функціонування, ефективності того чи іншого стратегічного напрямку, погребує здійснення постійного стратегічного та оперативного контролю, для досягнення більш ефективних результатів.

Бізнес стратегія ІнГЗК спрямована на підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності шляхом задоволення потреби металургів у високоякісному залізорудному концентраті, отриманому з використанням сучасних екологічно безпечних технологій, котрі забезпечать лідируючі позиції на вітчизняному й світовому ринках для підвищення добробуту всіх працівників комбінату, акціонерів і розвитку суспільства в цілому. Основним ризиком у діяльності ВАТ «ІнГЗК» є зниження рівня попиту на ринку металопродукції й, відповідно, попиту на залізорудну сировину. З метою мінімізації негативних наслідків можливого зниження попиту на залізорудну сировину на комбінаті розроблена й успішно реалізується програма інноваційного розвитку, спрямована на підвищення конкурентоспроможності продукції. Отже, пріоритетами стратегічного розвитку ВАТ «ІнГЗК» є: підвищення якості концентрату; зменшення витрат на 1 грн. товарної продукції; підвищення рентабельності.

Конкуренція на ринку створила дуже складну і важливу проблему для успішної діяльності підприємства – забезпечення стійкого положення на конкурентному ринку. Тому в сьогоденній конкурентній боротьбі за всієї її гостроти та динамізму виграє той, хто аналізує та змагається за свої конкурентні позиції. Щоб вижити у цій боротьбі, кожне підприємство має поставити перед собою завдання підвищувати рівень конкурентоспроможності не лише своєї продукції, а й підприємства та його потенціалу.

ВАТ «ІнГЗК» має потужний потенціал, але постійна зростаюча конкуренція на ринку залізорудної сировини підштовхує підприємство до розробки нових стратегічних заходів. Стратегічний аналіз діяльності ВАТ «ІнГЗК», дозволив виявити резерви щодо підвищення його конкурентоспроможності та розробки відповідної стратегії.

Література

1. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление / Р.А. Фатхутдинов. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 312 с.
2. Клименко С.М. Управление конкурентоспособностью предприятия: [навч. посіб.] / С.М.Клименко. – КНЕУ. – 2008. – 520 с.
3. Портер М. Конкуренция / М. Портер.; пер. с англ.: [учеб. пособ.]. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2000. – 495 с.

СТРАТЕГІЯ ЗАЛУЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВИРОБНИКІВ ДО СТРАХУВАННЯ

Зростання ризику у всіх сферах людського життя та господарської діяльності обумовлює необхідність захисту громадян від можливих втрат шляхом проведення страхування.

Страхування дозволяє оптимізувати ресурси, що спрямовуються на організацію економічної безпеки фізичних та юридичних осіб. Завдяки страхуванню можна досягти раціональної структури

коштів, що спрямовуються на запобігання наслідкам стихії чи інших чинників, що перешкоджають діяльності. Особливо тим, хто вирощує сільськогосподарські культури, часто перешкоджають об'єктивні природні чинники, що надають змогу отримати прибуток тільки в певному обсязі. Лише застрахувавши врожай, фермери можуть виконати свій план, замінивши нестриману частку прибутку страховим відшкодуванням.

Страховання грає значну роль в ринковій економіці, надає впевненість в розвитку бізнесу.

Вивченню питань агрострахування присвячені праці вітчизняних учених-економістів: В.М. Алексійчука, В.Г. Андрійчука, А.Т. Головка, О.Є. Гудзь, О.В. Дзюблюка, М.Я. Дем'яненко, М.П. Денисенка, О.Т. Євтуха, Ш.І. Ібатулліна, В.Т. Сусіденка, Д.В. Полозенка та ін.

Метою даної роботи є дослідження послуг, що пропонуються на страховому ринку України виробникам сільськогосподарської продукції та розробка стратегії залучення їх до страхування.

Регулятором страхової діяльності виступає ринок страхових послуг, проблема формування якого актуальна та важлива для розвитку сільського господарства.

Перед тим, як обрати певну страхову компанію, страхувальник оцінює властивості та якість страхових продуктів, обирає ті, що найбільшою мірою задовольняють його потреби, тобто це об'єкти страхування; ризики, що страхуються (страхове покриття); ціна страхового продукту; додаткові послуги, надані страховиком (крім відшкодування збитків) – юридичне обслуговування, ремонт постраждалого майна; якість і повнота обслуговування на стадії проходження страхового договору. З іншого боку, страховик – страхова компанія – сприяє просуванню своїх страхових продуктів на ринок різними способами, насамперед це інформування потенційних споживачів про страхові послуги та їх позитивні якості, переконання в необхідності придбання страхового покриття.

Розглянуті умови страхування сільськогосподарських виробників переконують: страховики відійшли від шаблонного, непосильного і неефективного застосування принципу «страхування від усіх бід». Набір страхових послуг поступово стає індивідуалізованим і дедалі повніше враховує інтереси страхувальника. Водночас механізм страхового захисту аграріїв потребує істотного вдосконалення. Насамперед він має значно більше сприяти залученню капіталу, який можна спрямовувати на розвиток виробництва та переробки сільськогосподарської продукції. Доцільно посилити взаємозв'язок між страхуванням і кредитуванням, між натуральними і грошовими резервами, передбачити страхування відповідальності за контрактами із сільськогосподарськими товаровиробниками, зменшити страхові тарифи, скоротивши витрати на ведення справи знизивши ставки оподаткування страхових премій, отриманих за страхування сільськогосподарських ризиків.

Страховики зазначають, що у фермерів відсутнє розуміння необхідності захисту свого врожаю і майна саме через страхування, і звертаються вони до страхової компанії лише під час оформлення кредитів. До того ж для запровадження цієї послуги необхідно мати спеціалістів саме аграрного профілю, тому що дуже важливо вміти оцінити стан як посівів так і худоби.

Так, зокрема, СК «Еталон» пропонує страховий захист урожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень сільськогосподарським підприємствам, а також страхування урожаю зернових культур та цукрових буряків на випадок неотримання (недоотримання) врожаю внаслідок стихійних лих – сільгоспідприємствам усіх форм власності.

Представники цієї компанії наголошують, що їх клієнти:

1. Уникають значних фінансових збитків, пов'язаних із загибеллю або пошкодженням урожаю.
2. Підвищують платоспроможність та покращують фінансовий стан підприємства.
3. Мінімізують ризики невиконання своїх обов'язків перед контрагентами внаслідок форс-мажорних обставин.

4. Виконують вимоги законодавства, що потребує обов'язкового страхування врожаю державними сільськогосподарськими підприємствами, а також врожаю зернових культур і цукрових буряків сільгоспідприємствами усіх форм власності.

Отже, можна зробити висновок, що ринок страхових послуг в сільському господарстві, як свідчать статистичні дані, все ж таки певним чином розвивається.

В усьому світі сільське господарство завжди було й залишається дотаційним. І майже в усіх країнах системи страхування і фінансування побудовані виключно на державній підтримці сільськогосподарських виробників.

Наприклад, розглянемо систему страхування у Канаді. Програма страхування врожаю від усіх ризиків, була започаткована в провінції Альберта і досі залишається найбільш універсальною. Передбачається страхування від ризиків пов'язаних із несприятливими погодними умовами. Договір містить безліч культур та перелік ризиків, від яких ці культури застраховано.

Страхові внески розраховуються за формулою:

$$P = C * A * F \quad (1)$$

де С – грошова оцінка застрахованого врожаю;

А – індивідуальний коефіцієнт коригування, що показує відношення страхових виплат, до страхових внесків даної ферми в попередні періоди;

F – страховий тариф.

Грошову оцінку застрахованого врожаю отримують множенням фізичного обсягу застрахованого врожаю на ціну продукції. Ціни на продукцію встановлює Канадська зернова комісія.

Фермер отримує державну субсидію на сплату страхового внеску в залежності від обраного ним рівня страхового покриття. Якщо покриття обрано на рівні 50%, то уряд сплачує 80% страхового внеску. При рівні покриття більшому за 50% страховий внесок сплачується рівними частинами урядом і фермером.

Відшкодування відбувається втому випадку, якщо отриманий урожай є меншим за застрахований. Взагалі розроблено безліч програм страхування. Страхові відшкодування здійснюються наступного дня після настання страхового випадку, страхувати можна як все поле, так і окрему його частину. Існує програма відшкодування за незасіяну площу з приводу пересіву культур, а також за площу вкриту снігом, а також програма відшкодування шкоди заподіяної дикими тваринами.

У більшості країн Західної Європи застосовується виключно добровільна форма страхування ризиків у рослинництві й тваринництві. При цьому страхові поліси купують майже всі фермери. У Великій Британії, Нідерландах, Франції та багатьох інших країнах фермери створили товариства взаємного страхування (ТВС), котрі тісно взаємодіють із національними фермерськими спілками, банками та іншими суб'єктами бізнесу.

Азербайджан визначив статтю витрат на страхування ризиків у сільському господарстві. У законі «Про державний бюджет Азербайджану на 2005 рік» було уперше передбачена стаття витрат на суму \$132 тис. на страхування ризиків у сільському господарстві країни.

Для виділення коштів Державна страхова компанія повинна представляти в Міністерство фінансів Азербайджану спеціальну форму, на підставі якої кошти перераховують з казначейства на її рахунок для передачі фермеру, що застрахував свої ризики.

Кошти на страхування з держбюджету можуть виділятися тільки в період посіву пшениці. За рахунок коштів держбюджету покривається 25% страхового поліса, а інші 75% – виплачуються самими фермерами.

Згідно цих же правил, страхова сума виплачується фермерам при пожежах, повенях, селях, граді та заморозках. При цьому фермер повинен мати посіви пшениці на площі не менше 10 гектарів, а також документи, що підтверджують право на користування землею.

Міністерство сільського господарства, рибальства і продовольства Іспанії збільшило обсяги коштів, що направляються на субсидії по страхуванню сільськогосподарських ризиків. На це в цілому іспанські селяни одержують 224 млн. євро.

Отже існує великий досвід страхування та фінансування фермерів варто лише ретельно проаналізувати та запровадити найбільш адекватні для українських виробників сіль господарської продукції схеми.

З поліпшенням фінансового становища сільськогосподарські виробники почнуть, створювати й товариства взаємного страхування. Проте нині цілком обґрунтовано вирішується питання про відновлення обов'язкового страхування врожаю, зернових культур і цукрових буряків для всіх товаровиробників за відсутньої фінансової підтримки їх з боку держави. Йдеться про те, що не менше як 50% платежів за страхування таких культур здійснюватиметься за рахунок бюджету.

З метою забезпечення майнового захисту сільськогосподарських товаровиробників від негативного впливу стихійних явищ страхові компанії України, які займаються обов'язковими видами страхування в сільському господарстві, створюють сільськогосподарський страховий резерв. Він формується за рахунок відрахувань в розмірі 5 відсотків від загальної суми страхових внесків, які надійшли за договорами обов'язкових видів страхування.

Сільськогосподарський страховий резерв акумулюється у Аграрному фонді і використовується для:

а) надання фінансової допомоги на зворотній основі для формування страхових резервів товариствами взаємного страхування в сільській місцевості;

б) надання фінансової допомоги на зворотній основі сільськогосподарським підприємствам, які постраждали від негативного впливу стихійних явищ;

- в) проведення протиепізоотичних та карантинних заходів;
- г) проведення інформаційно-консультативних заходів щодо забезпечення страхового захисту сільськогосподарських товаровиробників.

Порядок використання коштів сільськогосподарського страхового резерву встановлюється Кабінетом Міністрів України.

З метою страхового захисту майнових інтересів сільськогосподарські товаровиробники можуть створювати товариства взаємного страхування та використовувати для формування страхових резервів таких товариств страхові платежі за обов'язковими видами страхування господарської діяльності сільськогосподарських товаровиробників.

Державна підтримка товариств взаємного страхування в сільській місцевості здійснюється шляхом надання фінансової допомоги на зворотній основі для формування або поповнення страхових резервів.

Рекомендації Міністерства аграрної політики та Ліги страхових організацій щодо розширення страхування врожаю сільськогосподарських культур та порядку використання коштів Державного бюджету України, які спрямовуються на здешевлення вартості страхових премій (внесків), фактично сплачених суб'єктами аграрного ринку:

1. Створити постійно діючу спільну робочу групу з розробки пропозицій щодо удосконалення нормативно-правової бази стосовно страхування сільськогосподарських ризиків, виявлення проблем при мінімізації ризиків в аграрному секторі економіки та при використанні коштів Державного бюджету України, які спрямовуються на здешевлення вартості страхових премій (внесків), фактично сплачених суб'єктами аграрного ринку. До робочої групи доцільно включити фахівців Управління, представників Всеукраїнського союзу сільськогосподарських підприємств, Асоціації фермерів та землевласників України, Ліги страхових організацій України, громадських організацій, науковців тощо.

2. Висвітлювати тему страхування сільськогосподарських ризиків у засобах масової інформації.

3. Довести зміст та вимоги постанови Кабінету Міністрів України до сільськогосподарських товаровиробників через місцеву пресу, а також використовувати можливості страхових компаній.

4. Відсутність договорів страхування за правилами комплексного або індексного страхування чи невідповідність таких договорів типовим умовам такого страхування є підставою для відмови видачі фінансової підтримки за державними бюджетними програмами які зазначені у підпунктах «а» - «г» пункту 4 цих рекомендацій.

5. Якщо страхується не вся сільськогосподарська продукція, а лише її частина, то у цьому випадку розмір посівних площ, які підлягають страхуванню складає:

а) у випадку, якщо посіви сільськогосподарських культур є об'єктом застави по залученим кредитам, то страхуванню підлягають посіви цих культур у повному обсязі;

б) у випадку, якщо посіви сільськогосподарських культур не являються об'єктом застави по залученим кредитам, то страхуванню підлягають посіви цих культур у обсязі не менше ніж 25% від загальної площі цієї культури у господарстві.

6. Компенсація надається після фактичної оплати внесків при комплексному та індексному страхуванні сільськогосподарської продукції.

Комплексним вважається страхування усіх з нижче перерахованих ризиків загибелі (втрати) сільськогосподарської продукції або її частини внаслідок: заморозку, ожеледі, вимерзання; граду (або удару блискавки); землетрусу; лавини; земельного зсуву; земельного або земельно-водного селю; пожежі, крім лісових пожеж; бурі; урагану, бурану; зливи, поводи, паводку; посухи чи зневоднення на землях, які підлягають примусовому зрошенню або заводненню; епітофітотійного розвитку хвороб, розмноження шкідників рослин, притаманних Україні, а також хвороб, які стали наслідком настання будь-якого з вище означених ризиків; протиправних дій осіб, що виражають у крадіжках, хуліганських діях стосовно рослинних насаджень, зруйнуванні покриттів (несучих конструкцій) теплиць, парників, оранжерей.

Об'єктом комплексного страхування є будь-який з таких об'єктів (їх комбінація):

а) сума витрат, понесених у зв'язку з виробництвом окремого виду сільськогосподарської продукції;

б) очікувана вартість сільськогосподарської продукції, що виробляється.

Індексним вважається страхування ризику втрати врожаю окремої сільськогосподарської культури у відношенні до усереднених натуральних показників її врожайності на визначеній території за попередні п'ять маркетингових періодів.

Для цілей розрахунку розміру страхової виплати за індексним страхуванням використовується спотова ціна метричної одиниці застрахованої сільськогосподарської продукції, діюча на організованому аграрному ринку на момент виникнення страхового випадку.

7. Здійснювати перевірку укладених договорів страхування врожаю на предмет запобігання фіктивному страхуванню та шахрайству. Основними критеріями перевірки мають бути:

– відповідність ключових умов договору рекомендованим Типовим умовам комплексного та індексного страхування сільськогосподарських культур зразки яких додаються);

– після набуття чинності договору за умовами комплексного та індексного страхування внесення будь-яких змін та доповнень до нього (додаткова угода), за згодою лише страховика та страхувальника не дозволяється. У разі установлення внесених змін та доповнень у договори, то за наявності таких обставин надання страхової субсидії не провадиться, а раніше отримана сума субсидії повертається сільгосптовари виробником на рахунок фінансової структури, яка надавала такі субсидії;

– після отримання субсидій розірвання Договору страхування не припускається;

– укладання договорів страхування повинно проводитися по роботам: навесні – до 1.06, по роботам восени – до 1.12.

– розумне співвідношення кількості страхових ризиків та вартості страхування; всі договори за правилами комплексного страхування що містять тариф нижче 3,5%, а за правилами індексного страхування – 2,5%, та франшизу більше 50% брати під особливий контроль;

– особливу увагу слід звертати на методику розрахунку суми відшкодування та розділ щодо відмови у виплаті страхового відшкодування;

- перевіряти дійсну наявність у господарстві страхувальника посівів, що були застраховані (за відповідними статистичними формами).

8. Договори, що містять тариф вище 5% страхувальник може подавати на розгляд щодо отримання субсидій з метою здешевлення вартості фактично сплачених страхових премій, проте відшкодування здійснюється лише в межах тарифу 5% (наприклад, якщо тариф, за укладеним договором страхування, складає 7%, то відшкодування складатиме 2,5% від вартості застрахованого ризику).

9. Організувати розширені наради – семінари з метою навчання працівників управління та районних адміністрацій, а також сільгоспвиробників питанням страхування сільгоспризиків. До проведення семінарів залучати відповідних фахівців страхових компаній, освітніх та міжнародних проектів, громадських організацій, що оперують в даній галузі. Запровадити проведення таких семінарів на постійній основі.

10. Налагодити співробітництво зі службою захисту рослин, карантинною службою, міністерством надзвичайних ситуацій, дослідними станціями як потенційними експертами у підтвердженні настання та оцінці розміру збитку за страховими випадками.

11. За підсумками звітнього періоду зібрати статистичні дані щодо укладання договорів страхування сільськогосподарських ризиків, настання страхових випадків та виплати страхового відшкодування. Накопичувати таку статистику за тривалий період та подавати звітність до Мінагрополітики та продовольства України.

Література

1. Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» від 9 лютого 2012 року № 4391-VI

2. Законодавство України про страхування [Збірник] / О.А. Кривенко, О.М. Роїна. – К.: КНТ, 2003. – 259 с.

3. Абалмазова М. Страхование как функция системы безопасности / М. Абалмазова // Страховое дело. – 1996. – № 11. – С. 42-44.

4. Бочкарев Е.Н. Страхование в валютном эквиваленте / Е.Н. Бочкарев // Страховое дело. – 2003. – №10. – С. 9-17.

5. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навч. посібник. / М.І. Дідківський. – К.: Знання, 2006. – 462 с.

6. Калініченко Є. Соломку підстеливши / Є. Калініченко // Агросектор. – 2005. – №4. – С. 16-18.

Рецензент докт. екон. наук, професор О.С. Гудзь